

THẨM NẠN ÁT DẬU 1945

Nguyễn Xuân Mộng

Tôi viết bài này còn trong năm Ất Dậu, 2005, đúng 60 năm sau thảm nạn khốc liệt đã xảy ra trên đất nước ta, từ bắc Trung Kỳ (từ Huế trở ra Bắc) đến toàn cõi Bắc Kỳ: đó là “TRẬN ĐÓI ÁT DẬU, 1945”. Theo ghi lại, nạn đói khốc liệt này đã làm thiệt mạng hơn hai triệu người, trong lúc đó dân số toàn cả ba Kỳ của Việt Nam chỉ vào khoảng trên hai mươi triệu người. Trận đói Ất Dậu 1945 này không bao giờ phai mờ trong ký ức của người dân Việt đã sống qua thời kỳ đó. Vào năm đó tôi vừa được 15 tuổi đang theo học bậc Cao Đẳng Tiểu Học (trung học đệ nhất cấp sau này) được một năm. Xin mở ngoặc nơi đây để có vài giòng về ba Kỳ của nước ta lúc bấy giờ: Khi thực dân Pháp chiếm nước ta và đặt ách thống trị lên dân tộc ta, họ gọi dân ta là dân “A-na-mít” (Annamites), và với chính sách chia để trị, họ chia nước ta thành ba Kỳ là Bắc Kỳ (Tonkin), Trung Kỳ (Annam) và Nam Kỳ (Cochinchine), coi như ba nước riêng biệt. Người dân đi từ Kỳ (còn gọi là Xứ) này sang Kỳ (Xứ) khác phải có giấy thông hành như nay chúng ta đi ra nước ngoài vậy. Ngoài ra hai nước Cao mên (Cambodge) và Ai lao (Laos) cũng bị. Pháp xâm chiếm và cai trị. Thực dân Pháp gom cả ba Kỳ và hai nước Cao Mên và Ai Lao thành một liên bang được gọi là Đông Dương hay Đông Pháp (Indochine Francaise) do một vị cai trị đứng đầu gọi là Toàn Quyền Đông Dương hay Đông Pháp (Gouverneur Général de l’Indochine). Mỗi Xứ có luật lệ riêng, và được cai trị bởi viên Khâm sứ hay Thống sứ Pháp (Résident Supérieur). Xin trở lại “Trận Đói Ất Dậu 1945”. Như tôi đã nói ở trên, năm đó (1945) tôi vừa được 15 tuổi, đang theo học lớp Đệ Nhị Cao đẳng Tiểu Học (cours 2ème Année Primaire Supérieure) tương đương lớp đệ lục sau này. Mỗi buổi sáng trên đường đến trường, tôi thấy nhiều người nghèo khó, rách rưới ngồi hai bên lề đường để xin ăn, người nào người ấy ôm tong teo như “bộ xương cách trí” trong sách Cách Trí (sách Vạn Vật)

chúng tôi đang học. Đến chiều về, tôi thấy số người ăn xin ban sáng giảm bớt đi vì một số đã chết, và ngày hôm sau lại thấy nhiều người như ngày hôm trước. Mỗi buổi chiều có những chiếc xe bò do người kéo phía trước và người đẩy đằng sau đi gom những người chết vì đói, có lẽ đưa đi chôn cất. Cảnh này tôi thấy đã xảy ra cả năm trời, và rất may không có nạn dịch xảy ra. Tôi còn nhớ cử chỉ thương người của một số người dân xứ Huế, trong đó nhiều nhất là các chị nữ sinh. Trên đường đến trường, mỗi buổi sáng, các chị mang theo những vắt cơm hay những củ khoai, củ sắn (khoai mì) đã luộc chín cho những người đói nằm dọc đường phố. Thấy vậy chúng tôi cũng bắt chước, mỗi buổi sáng, khi đi học, lấy bớt một ít cơm bới mang theo ăn trưa đem chia cho những người đói. Lòng từ tâm thương người thì nhiều, nhưng của chẳng có bao nhiêu và chỉ như muối bỏ bể mà thôi. Nhưng dầu sao những cử chỉ đó nói lên tình người đồng loại, lòng thương đồng bào, trong thảm cảnh lúc bấy giờ. Trong làng tôi có một gia đình khá giả, làm nghề nông, thấy cảnh đói khổ của đồng bào, nên gọi những người nghèo đói trong làng đến xúc lúa trong kho vừa ra, tự xay, giã và nấu ăn. Có mấy cụ già vì đói lâu ngày, ăn quá nhiều đến bội thực và lăn ra chết tại chỗ trước mặt mọi người cũng đói ăn, ôm tong teo khác. Vì vậy mà những người còn lại chỉ ăn cầm chừng cho sống qua ngày. Tôi thấy con người khi đói quá cũng chết, mà ăn no quá đến bội thực cũng chết, thật là thảm thương. Tôi nghe nói lại có lẽ nhờ cử chỉ thương người của gia đình đó, mà sau này đến Tết Mậu Thân (1968), người con trai trưởng, một công chức của chính phủ VNCH bị. Việt cộng bắt đi, định thủ tiêu, nhưng dân làng đồng lòng tranh đấu xin cho người đó được thoát tội chết. Và đây là bài học cho mọi người, là “gieo nhân lành thì gặp quả lành” như thuyết nhân quả của đạo Phật vậy. Trận đói Ất Dậu này cứ ám ảnh trong đầu tôi đến cả mấy năm sau đó,

và tình hình nước nhà lúc bấy giờ đã ảnh hưởng rất lớn đến chúng tôi, những người không may đã sinh ra và lớn lên trong thời gian đó. Lúc đó tôi đang còn nhỏ tuổi, đang còn là học sinh mới bước chân vào ngưỡng cửa trung học, sách báo không có, nên chúng tôi chỉ nghe lời đồn đãi trong dân chúng, sờ đĩ người dân lâm cảnh chết đói vì Tây, Nhật thu mua hết lúa gạo để dự trữ và để có lương thực cho quân lính trong cuộc đại chiến thế giới lần thứ hai đang xảy ra. Ngày nay nhờ những tài liệu tìm thấy, chúng tôi mới biết các nguyên nhân đưa đến trận đói thảm khốc cho dân tộc chúng ta vào năm Ất Dậu 1945. Những điều chúng tôi ghi ra dưới đây vẫn còn thiếu sót nhiều, ước mong được sự bổ túc của các bạn, nhất là những bạn đã sinh cùng thời với chúng tôi hay trước đó và đã mục kích thảm cảnh của dân tộc.

NGUYÊN NHÂN ĐẾN NẠN ĐÓI ẤT DẬU 1945: Trận Đại Chiến Thế Giới lần thứ 2 xảy ra từ 1939 đến 1945 với một bên là khối Trục (Principal Axis Powers) Đức- Ý-Nhật, và một bên là khối Đồng Minh Anh - Mỹ - Nga - Pháp. Quân đội Nhật Bản xâm lăng Trung Hoa năm 1937 và chính thức gia nhập khối Trục từ tháng 9 năm 1940. Năm 1941, quân đội Nhật vào Đông Dương. Lúc đó Đông Dương đang còn bị Pháp đô hộ. Vì yếu thế, Pháp phải ký thỏa ước với quân Nhật, để quân Nhật vào Đông Dương, cung cấp gạo cho quân Nhật đang chiếm đóng và một ngân khoản tiền Đông Dương trả chi phí cho hơn 100 ngàn quân đội Nhật. Lúc này nước Pháp bị Đức quốc xã chiếm đóng và không còn đủ sức bảo vệ quyền lợi của mình ở Á Châu nên phải chịu nhượng bộ người Nhật như nói trên đây. Sự kiện này đưa Nhật chạm trán với Thế giới Tây Phương. Hè 1941, Đồng Minh quyết định phong tỏa kinh tế Nhật, mở đầu cho sự trực chiến của Nhật với Đồng Minh kéo dài cho đến năm 1945. Tháng 11 năm 1941, Nhật tấn công bất ngờ Trân Châu Cảng (Pearl Harbor) Hoa Kỳ, gây cho hải quân Mỹ bị thiệt hại đáng kể (19 chiến hạm và 247 phi cơ đủ loại bị phá hủy, hơn 4575 người gồm cả quân đội và thường dân bị giết.). Ngày 6 tháng 8 năm 1945, Tổng thống Hoa Kỳ Truman đã ra lệnh thả trái bom nguyên tử đầu tiên xuống thành phố Hiroshima của

Nhật, hơn 66,000 chết và cả trăm ngàn người bị thương. Ngày 8 tháng 8 năm 1945, Mỹ lại thả trái bom nguyên tử thứ hai xuống thành phố Nagasaki, số người chết và bị thương gần như ở Hiroshima. Nhật Hoàng phải tuyên bố đầu hàng dẫn đến việc giải giới quân Nhật sau đó.

Tình trạng leo thang của cuộc thế chiến này đã ảnh hưởng rất lớn đến nạn đói Ất Dậu 1945 và đến tình hình chính trị tại Việt Nam lúc bấy giờ và kéo dài nhiều năm sau đó.

Kể từ tháng 3 năm 1945 tức tháng Giêng Ất Dậu, đã có rất nhiều người chết đói: chúng tôi nghe kể lại tại miền duyên hải Bắc Kỳ, dân chết cả nhà, cả xóm, cả làng. Nhiều dân què đói ăn, kéo nhau về thành phố mong kiếm được gạo hay xin bố thí, bị kiệt sức chết nằm la liệt khắp các ngã đường Hà nội. Vì sao xảy ra thảm trạng này? : Người Pháp lúc bấy giờ bị áp lực của Nhật, đã vơ vét lúa gạo nộp cho quân Nhật. Kể từ đầu năm 1945, toàn quyền Decoux đã phải chấp nhận tăng số gạo phải nộp. Pháp lại phải vơ vét thêm nữa mới có đủ lúa gạo nộp cho Nhật. Mặt khác, quân Nhật cũng vung tiền Đông Dương do Pháp nộp để mua thêm thóc gạo dự trữ làm quân lương. Trên đây là một trong những nguyên nhân gây nên nạn đói năm Ất Dậu 1945. Nguyên nhân trực tiếp dẫn đến nạn đói này là những vụ oanh tạc của phi cơ Đồng Minh mà Mỹ là chủ yếu. Suốt mấy năm trời khi Nhật chiếm đóng, máy bay Mỹ ngày đêm ném bom các chuyến xe lửa, không kể là xe lửa chở quân Nhật hay chở thường dân, làm gián đoạn việc di chuyển lúa gạo cứu đói từ miền Nam chở ra Bắc. Các đê điều cũng bị ảnh hưởng các vụ oanh tạc, gây nên lũ lụt các ruộng lúa dẫn đến nạn mất mùa. Đồng Minh còn phong tỏa đường biển nên lúa gạo miền Nam cũng không chuyên chở được bằng đường thủy ra Bắc để cứu đói.

Còn nhiều nguyên nhân nữa gây nên nạn đói Ất Dậu, như:

- Nhật đã bắt dân chúng hủy bỏ trồng lúa ở nhiều nơi và thay vào đó trồng các cây kỹ nghệ như cây “đay”, cây “gai”, cây “bông gòn”, cây “thầu dầu” v.v. là những cây cung cấp nguyên liệu chế biến quân dụng, thuốc súng cho quân Nhật.

- Cũng do máy bay Hoa Kỳ thường xuyên oanh tạc, mỏ than Hòn Gay không được khai thác liên tục và việc chuyên chở than đi các nơi cũng bị trở ngại nhiều; quân Nhật cũng như người Pháp đổ tiền ra thu mua lúa làm nhiên liệu thay than cho đầu máy xe lửa và nhà máy điện (xin nhớ lúc đó đầu máy xe lửa, máy điện, đều là các loại máy chạy bằng hơi nước - machines à vapeur).
- Thiên tai, thời tiết lúc bấy giờ ở miền Bắc đã thêm vào nguyên nhân của nạn đói: Vào khoảng tháng 11 năm 1944, một trận lũ lụt lớn đã làm cho hầu hết các nơi trên miền Bắc bị mất mùa. Mùa Xuân Ất Dậu 1945, tại đất Bắc là một kỷ lục về lạnh. Người ta ghi nhận được ngày mùng một Tết Ất Dậu (13 tháng 2 năm 1945), buổi trưa ở Hà Nội nhiệt độ xuống 4 độ C. Vì quá lạnh cây mạ, cây lúa không chịu nổi, một phần bị chết, một phần kh[^]ng lên cao nổi, gây nên nạn mất mùa. Sức chịu đựng của người dân Việt đã đến tận cùng, đã không có cơm ăn, thiếu áo mặc, không chịu đựng nổi cái lạnh khắc nghiệt, hậu quả hơn hai triệu người dân Bắc Kỳ và miền bắc Trung Kỳ đã chết vì đói rét.

Đến nay, nhiều người đặt câu hỏi, trận đói Ất Dậu 1945 tại miền Bắc Việt Nam do Pháp Nhật gây ra. Phải chăng đây là một trong những thảm trạng diệt chủng của nhân loại?. Cộng Đồng người Việt chúng ta có nghĩ đến việc mang vụ án Ất Dậu 1945 này ra trước tòa án lương tâm của thế giới để vong linh của hơn hai triệu người dân Việt được ngậm cười nơi chín suối. Sờ dĩ chúng tôi nêu lên ý kiến trên đây vì những sự việc, tội ác đã xảy ra trong thời Đệ Nhị Thế Chiến, mãi đến sau này đã được nêu lên, và các nước liên hệ đã phải xin lỗi, bồi thường các thiệt hại. Như các trường hợp:

- Chính quyền Canada đã phải chính thức xin lỗi những người Canada gốc Nhật bị quản chế trong những khu tập trung, mặc dầu họ không bị hành hạ, không bị bỏ đói,
- Cũng như Canada, chính quyền Hoa Kỳ cũng đã phải xin lỗi và bồi hoàn thiệt hại cho những người Mỹ gốc Nhật Bản bị tập trung để kiểm soát sau trận Trân Châu Cảng

(Pearl Harbor), mặc dầu họ được đối đãi tử tế.

- Nhật Bản đã phải xin lỗi và bồi thường cho các nạn nhân Nam Hàn và Trung quốc, trong thời kỳ Nhật chiếm đóng hai nước này, sau khi hai nước này đã tố cáo trước thế giới những hành vi giết người không gớm tay của quân phiệt Nhật tại hai quốc gia này, và việc bắt đàn bà, con gái làm nô lệ tình dục cho quân đội Nhật giải quyết sinh lý trong thời gian chiếm đóng.

Tôi nghe kể lại trong suốt bốn năm trời chiếm đóng của trên trăm ngàn quân Nhật dân ta đã phải chịu vô vàn cảnh tàn sát dã man của quân Nhật, nhưng chỉ là những lời đồn đãi, không có chứng cứ, hay không được thấy tận mắt, nên tôi không nêu ra những vụ tàn sát, giết chóc,, ức hiếp người dân vô tội ra đây. Thảm cảnh nạn đói Ất Dậu, như đã kể trên đây, do hậu quả việc làm của quân phiệt Nhật trong thời gian chiếm đóng này và của thực dân Pháp nữa cũng đủ là một bằng chứng của nạn diệt chủng vậy.

Như trên đã trình bày, nạn đói Ất Dậu 1945 phần lớn do Pháp, Nhật gây ra, và cũng do ảnh hưởng của Đệ Nhị Thế Chiến. Vì bài viết cho Lá Thư có giới hạn, nên tôi sẽ trình bày sơ lược về Đệ Nhị Thế Chiến và những hệ lụy của nó lên tình hình chính trị của nước nhà, nhất là công cuộc chống thực dân Pháp dành lại độc lập cho nước nhà trong một bài khác, để các bạn sinh cùng thời nhớ lại cuộc đời chúng ta đã theo với vận mệnh nước nhà qua các giai đoạn khó khăn trong các thời kỳ đó, và cũng để các bạn trẻ, sinh và lớn lên sau này biết được trận thế chiến đó đã ảnh hưởng ra sao đến tình hình nước nhà lúc bấy giờ và mãi cho đến ngày nay.

Tài liệu tham khảo:

- Le Petit Larousse (Dictionnaire) - 1994,
- Encyclopedia Britannica,
- The Columbia Viking Desk Encyclopedia,
- Tạp chí Làng Văn, Canada (số 258, tháng 3 & 4/2005).

.....